دۇنيا ئەيدىز كۈنى مۇناسىۋىتى بىلەن

مەمەت ئىمىن

ئەيدىز كېسىلىدىن قانداق ساقلىنىش توغرىسىدىكى ئۇچۇر ۋە بىلىملەرنى پۈتۈن دۇنيا مىقياسىدا كەڭ كۆلەمدە تەشۋىق قىلىش مەقسىتىدە دۇنيا سەھىيە تەشكىلاتى ھەر يىلى 12-ئاينىڭ 1-كۈنىنى دۇنيا ئەيدىز كۈنى قىلىپ بېكىتكەن. بۇ مۇناسىۋەت بىلەن مەن ئەيدىز كېسىلىگە مۇناسىۋەتلىك تۈۋەندىكى ئۇچۇرلارنى دىققىتىڭلارغا سۇنماقچىمەن.

ئەيدىز كېسىلى 1981-يىلى تۇنجى قېتىم بايقالغاندىن 2007-يىلىغا قەدەر بولغان 26-يىل ئىچىدە پۈتۈن دۇنيادا تەخمىنەن 65 مىليوندىن ئارتۇق كىشى ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى يەنى HIV بىلەن يۇقۇملانغان بولۇپ، بۇلارنىڭ ئىچىدە تەخمىنەن 25 مىليوندىن ئارتۇق كىشى ئەيدىز كېسىلى بىلەن ئۆلۈپ كەتكەن. مۇتەخەسسىلەرنىڭ مۆلچەرلىشىچە كېيىنكى 25 يىل ئىچىدە يەنە 25 مىليون كىشى ئەيدىز كېسىلى بىلەن ئۆلەپ كېتىشى مۇمكىن ئىكەن.

1985-يىلى جۇڭگودا تۇنجى قېتىملىق ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغۇچى بايقالغاندىن تاكى 2007-يىلى 8-ئاينىڭ ئاخىرغىچە، پۈتۈن جۇڭگودىكى ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغانلارنىڭ تىزىملىكتىكى سانى 218107 يەتكەن، بۇلارنىڭ ئىچىدە 58893 كىشى ئەيدىز كېسىلىگە گىرىپتار بولۇپ، جەمى 19258 ئادەم ئەيدىز كېسىلى تۈپەيلىدىن ھاياتىدىن ئايرىلغان. (بەيجىڭ گېزىتى تور بېتىنىڭ 2007-يىلى 11-ئاينىڭ 9-كۈندىكى خەۋىرىگە قاراڭ).

پۈتۈن جۇڭگودىكى ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغانلارنىڭ مۆلچەردىكى سانىنى ھۆكۈمەت 2003-يىلىنىڭ ئاخىرىدىن باشلاپ 840 مىڭ دەپ ئېلان قىلىپ كەلگەن بولسا، 2005-يىلىنىڭ ئاخىرىدىن باشلاپ 650 مىڭ دەپ ئېلان قىلغان، بىراق كۆپىنچە كىشىلەر ھازىر پۈتۈن جۇڭگودىكى ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغۇچىلار سانىنى 1 مىليون بىلەن 2 مىليون ئارىلىقىدا دەپ مۆلچەرلىمەكتە.

1995-يىلى ئۇيغۇر ئېلىدە تۇنجى قېتىملىق ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغۇچى بايقالغاندىن ھازىرغا قەدەر بولغان قىسقىغىنا 12 يىل ئىچىدە، ئۇيغۇر ئېلىدىكى ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغانلارنىڭ سانى ئادەمنى چۆچۈتكىدەك سۈرەت بىلەن كۆپىيىپ، 2007-يىلى 9-ئاينىڭ 30-كۈنىگىچە پۈتۈن ئۇيغۇر ئېلىدىكى ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغانلارنىڭ تىزىملىكتىكى سانى 20 مىڭ 890 گە يەتكەن. (شىنجىئاڭ خەۋەر تورىنىڭ 2007-يىلى 11 - ئاينىڭ 5 - كۈندىكى خەۋىرىگە قاراڭ).

ئۇيغۇر ئېلىدىكى ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغانلارنىڭ تىزىملىكتىكى سانى

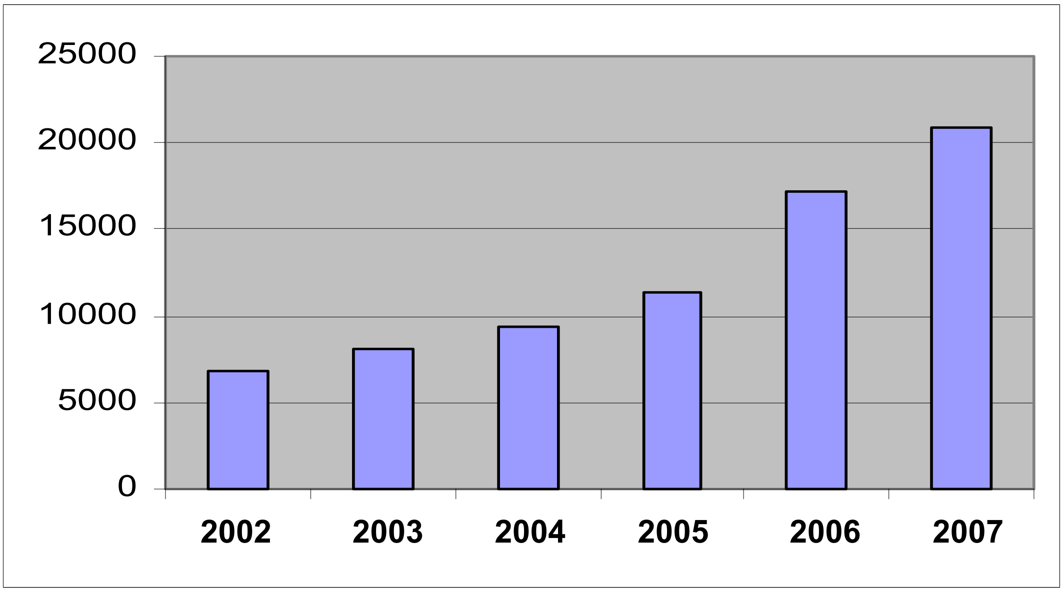

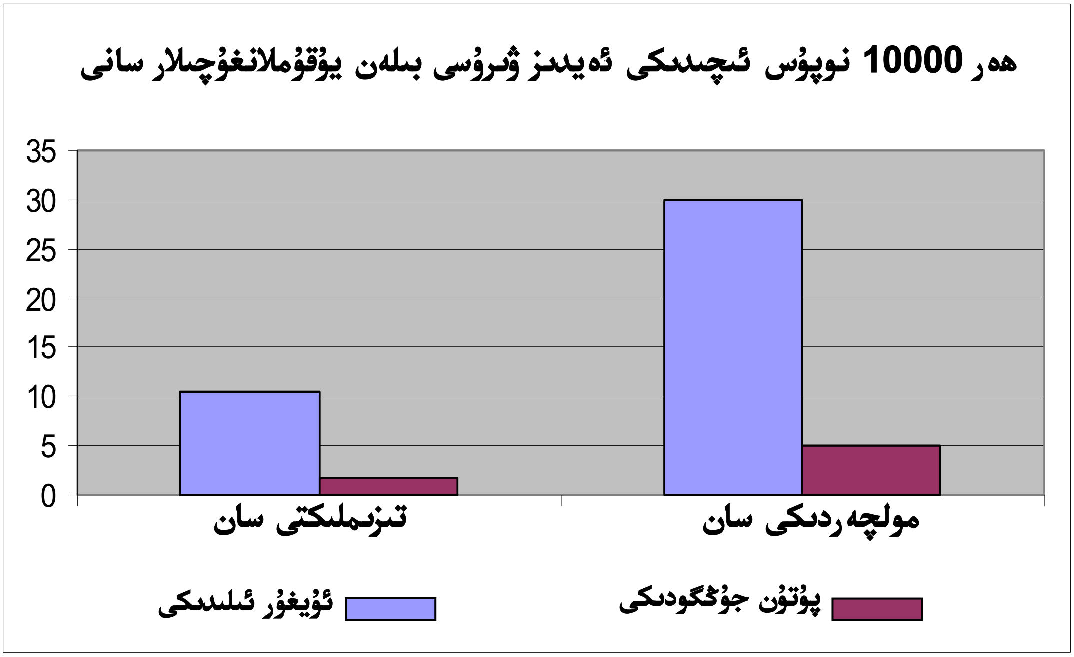

پۈتۈن ئۇيغۇر ئېلىدىكى ئەيدىز كېسەللىكى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغانلارنىڭ مۆلچەردىكى سانىنى 2004-يىلى 5-ئايدىن بۇيان ھۆكۈمەت 60 مىڭ دەپ ئېلان قىلىپ كەلگەن بولسىمۇ، بىراق مېنىڭ پەرىزىمچە ئۆزىنىڭ ئەيدىز كېسەللىكى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغانلىقىنى بىلمىگەن ۋە ياكى ھۆكۈمەت تىزىملىككە كىرمىگەنلەرنىڭ سانى يۇقارقى تىزىملىكتىكى ساندىن 5، 6 ھەسسە يۇقۇرى بولۇشى، يەنى پۈتۈن ئۇيغۇر ئېلىدىكى ئەيدىز كېسەللىكى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغانلارنىڭ ئەمەلىي سانى 100 مىڭدىن ئارتۇق بولۇشى مۇمكىن.

گەرچە ئۇيغۇر ئېلىدىكى ئەيدىز ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغۇچىلارنىڭ سانىنىڭ كۆپلىكى جەھەتتە جۇڭگودا 4-ئورۇندا تۇرىسىمۇ، بىراق بۇ سانىنى ئۇيغۇر ئېلىنىڭ نوپۇسى بىلەن نىسبەتلەشتۇرگەندە، پۈتۈن جۇڭگو بويىچە ئالدىنقى ئورۇندا تۇرسا كېرەك.

ھۆكۈمەت ستاتىستىكىسىغا ئاساسلانغاندا، ئۇيغۇر ئېلىنىڭ ئومۇمى نوپۇسى پۈتۈن جۇڭگو نوپۇسىنىڭ تەخمىنەن 2% ئىگەللەيدىغان بولۇپ، ئۇيغۇر ئېلىدىكى ئەيدىز ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغانلارنىڭ ئومۇمى سانى پۈتۈن جۇڭگودىكى ئەيدىز كېسەللىكى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغانلار ئومۇمى سانىنىڭ تەخمىنەن 10% تەشكىل قىلاغان. بۇ دىگەنلىك ئۇيغۇر ئېلىدىكى ئەيدىز كېسەللىكىنىڭ تارقىلىش ئەھۋالى پۈتۈن جۇڭگونىڭ ئوتتۇرچە ئەھۋالىدىن 5 ھەسسە ئارتۇق دىگەنلىك.

ئۇنداقتا نىمە سەۋەبتىن ئۇيغۇر ئېلىدە ۋە ئۇيغۇرلار ئارىسىدىكى ئەيدىز كېسەللىكى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغانلارنىڭ سانى شۇنچە قىسقا ۋاقىت ئىچىدە شۇنچە تېز كۆپىيىپ كەتتى؟

بۇنىڭغا جاۋاب تېپىش ئۈچۈن ئالدى بىلەن ئۇيغۇر ئېلى ۋە ئۇيغۇرلار ئارىسىدىكى ئەيدىز كېسەللىكىنىڭ تارقاش ۋاستىلىرىغا قارىشىمىز كېرەك. خەلقارادا، ئوخشىمىغان دۆلەتلەردە ئەيدىز كېسەللىكى ۋىرۇسىنىڭ تارقاش ۋاستىسى پۈتۈنلەي ئوخشىشىپ كەتمىسىمۇ، بىراق كۆپىنچىسى جىنسىي مۇناسىۋەت، بولۇپمۇ ئوخشاش جىنسلىقلارنىڭ جىنسىي مۇناسىۋىتى، زەھەرلىك چېكىملىكنى ئوكۇل قىلىپ ئۇرۇش، ئاپىدىن بالىغا يۇقۇش، قان سېلىش ۋە قان ئېلىش قاتارلىق ۋاستىلەر ئارقىلىق تارقايدىغانلىقى ھەممىمىزگە مەلۇم. ئۇيغۇر ئېلىدىكى ئەيدىز كېسەللىكى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغۇچىلارنىڭ 80% ياشلار بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى مۇتلەق كۆپ ساندىكى ياشلار زەھەرلىك چېكىملىكنى ئوكۇل قىلىپ ئۇرۇش ئارقىلىق ئەيدىز كېسەللىكى ۋىرۇسىنى ئۆزلىرىگە يۇقتۇرىۋالغان. قالغانلىرى بولسا جىنسى مۇناسىۋەت، قان سېلىش، قان ئېلىش، ئاپىدىن بالىغا يۇقۇش قاتارلىق ۋاستىلەر ئارقىلىق ئەيدىز كېسەللىكى ۋىرۇسىنى ئۆزلىرىگە يۇقتۇرىۋالغان.

يېقىندىن بۇيانقى خەۋەرلەرگە ئاساسلانغاندا ئاياللار ئارىسىدىكى ئەيدىز كېسىلى بىلەن يۇقۇملانغانلارنىڭ سانى تېز ئېشىپ، ئانىدىن بالىغا يۇقۇش ئەھۋالىمۇ كۆپەيمەكتە. ئۇندىن باشقا جىنسى مۇناسىۋەت ئارقىلىق ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغۇچىلار سانىمۇ بۇرۇنقىدىن كۆپەيمەكتە.

ئۇيغۇر ئېلىدىكى ئەيدىز يۇقۇملانغۇچىلار سانىنىڭ تېز كۆپىيىشىدىكى سەۋەپلىرى

ئۇيغۇر ئېلىدىكى ۋە ئۇيغۇرلار ئارىسىدىكى ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغۇچىلار سانىنىڭ تېز كۆپىيىشىنىڭ سەۋەپلىرى ناھايىتى كۆپ ۋە مۇرەك بولسىمۇ، بىراق ئۇلارنى تۆۋەندىكى بىر نەچچە تەرەپلەرگە يىغىنچاقلاشقا بولىدۇ.

1- ھوكۇمەتنىڭ ئۇيغۇر ئىلىدىكى ئەيدىز مەسىلىسىگە يېتەرلىك كۆڭۈل بۆلمەسلىكى ۋە ئەھمىيەت بەرمەسلىكى. ئۇيغۇر ئىلىدىكى تۇنجى ئەيدىز كىسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغۇچى گەرچە 1995-يىلى بايقالغان بولسىمۇ، بىراق ھوكۇمەت تاكى 2000-يىللارغا قەدەر بۇ جەھەتتە خەۋەر قىلمىغان، ھەم شۇنداقلا ئەيدىز كىسىلىنىڭ ئالدىنى ئېلىش جەھەتتە ئالاھىدە مەبلەغ سېلىش، تەشۋىق قىلىش قاتارلىق خىزمەتلەرنى ئېلىپ بارمىغان. بولۇپمۇ ئۇيغۇر تىلىدىكى تەشۋىقات ماتىرىياللىرى ناھايىتى كەم بولغان.

باتەس گىلل ۋە سوڭ گاڭنىڭ <<شىنجاڭدىكى ئەيدىز>> دىگەن ماقالىسىدا جۇڭگو ھوكۇمىتىنىڭ تاكى يېقىنقى يىللارغا قەدەر ئۇيغۇر ئىلىدىكى ئەيدىز كىسىلىنىڭ ئالدىنىش ئېلىشى ئۈچۈن يۇقۇرى دەرىجىدە ئەخمىيەت بەرمىگەنلىگى ۋە كەڭ كولەمدە ئىختىزادى مەبلەغ سالمىغانلىغى دوكلات قىلىنغان.

2-ئۇيغۇر ئىلىدىكى ئەيدىز كىسىلىنىڭ ئالدىنى ئېلىش خىزمىتىگە يېتەرلىك ئىختىزادى مەخلەخ سالماسلىق، ياكى سېلىنغان مەبلەخنىڭ جاھىدا ئىشلىتىلمەسلىكى تۈپەيلىدىن ئۇيغۇر ئىلىدىكى ئەيدىزنىڭ ئالدىنى ئېلىش خىزمىتى يېتەرلىك بولماسلىق، ياكى ئۈنۈمى بولماسلىق. نەتىجىدە ئۇيغۇر ئىلىدىكى ۋە ئۇيغۇر ئارىسىدىكى ئەيدىز ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغۇچىلارنىڭ سانى ئۈزلۈكسىز تىز سۈرەت بىلەن كۆپىيىش.

2007-يىلى 1-ئاينىڭ 23-كۈنى تەڭرى تاغ تور بېتىدە ئېلان قىلىنغان بىر ماقالىدا ئىختىزادنىڭ كەملىكىدىن ئۇيغۇر ئىلىدىكى ئەيدىزنىڭ ئالدىنى ئېلىش خىزمىتىنىڭ قىيىنچىلىقتا
ئۇچراۋاتقانلىغى، ئۇيغۇر ئىلىدىكى ئەيدىزنىڭ ئالدىنى ئېلىش خىزمىتى ئۈچۈن ھەر يىلى ئەڭ تۆۋەن مولچەردە 400 مىلىيون خەلق پۇلىنىڭ كىرەكلىگى، گەرچە ھوكۇمەت مەبلەخ سالغان

بولسىمۇ، بىراق 80% يېقىن ناھىلەردە ئىختىزادى سەۋەپ تۇپەيلىدىن ئەيدىزنىڭ ئالدىنى ئېلىشقا مۇناسىۋەتلىك ھېچقانداق ئەستەلەرنىڭ بولمىغانلىغى دوكلات قىلىنغان.

3- قانۇن تۈزۈمنىڭ مۇكەممەل بولماسلىقى، بەزى قانۇن ئىجرا قىلغۇچىلارنىڭ چىرىكلىكى ۋە قانۇننىڭ تولۇق ئىجرا قىلىنماسلىقى. ھەممىمىزگە مەلۇم بولغىنىدەك قانۇندا زەھەرلىك چېكىملىكنى ئېلىپ سېتىش ۋە پاھىشە بىلەن شۇغۇللىنىش قانۇنسىز دەپ ئېنىق بەلگىلەنگەن بولسىمۇ، بىراق زەھەرلىك چېكىملىك ساتقۇچىلارنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمىنىڭ تىغىشلىك قانۇنىي جاۋابكارلىققا تارتىلماسلىقى ۋە شۇنداقلا زەھەر چەككۈچىلەرنىڭ كۈنسايىن كوپىيىشى، پاھىشلىق ئىشلىرىنىڭ ئۈنۈملۈك كونتىرول قىلىنماسلىقى، ھازىر پۈتۈن جۇڭگودا، جۈملىدىن ئۇيغۇر ئېلىدا ئەڭ ئېغىر بولىۋاتقان ئىجتىمايى مەسىلىلەرنىڭ بىرى بولۇپ، بۇ ئەيدىز كېسىلىنىڭ ئۇيغۇر ئېلىدا ۋە ئۇيغۇرلار ئارىسىدا كەڭ كولەمدە تارقىلىشىغا ئاساسى سەۋەپلىرىنىڭ بىرى بولماقتا.

باتەس گىلل (Bates Gill) ۋە سوڭ گاڭ (宋钢) نىڭ <<شىنجاڭدىكى ئەيدىز>> دىگەن ماقالىسىدا بايان قىلىشىچە 2005-يىلى پۈتۈن جۇڭگودىكى تىزىمگە ئېلىنغان زەھەر چەككۈچىلەرنىڭ سانى 1.16 مىليون بولۇپ، 2004-يىلىغا نىسبەتەن 100 مىڭ ئادەم كوپەيگەن. ئۇيغۇر ئېلىدە بولسا تىزىمغا ئېلىنغان زەگەر چەككۈچىلەرنىڭ سانى 25664 يەتكەن، ئەمىلى سان 180 مىڭ بولۇشى مۇمكىن ئىكەن. ئۇيغۇر ئېلىدىكى بۇ زەھەر چەككۈچىلەرنىڭ 69.5 % زەھەرنى بىلەكتىن ئوكۇل قىلىپ ئۇرۇشقا ئادەتلەنگەن بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئىچىدە 61.2% بىر يىڭنىنى ئورتاق ئىشلىتىدىكەن.

بۇ ماقىلىدا 2005-يىلى پۈتۈن جۇڭگودا تەخمىنەن 5 مىليون ئادەمنىڭ پاھىشلىق كەسپى بىلەن شۇغۇللىنىدىغانلىغى، ئۇلارنىڭ ئىچىدە 127 مىڭ ئادەمنىڭ ئەيدىز ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغانلىغى دوكلات قىلىنغان.

4- ئۇيغۇر ئېلىدىكى تۇراقسىز كىشىلەرنىڭ كۈنسايىن كۆپىيىشى. ھوكۇمەتنىڭ پىلانلىق ۋە پىلانسىز كوچمەن يوتكەش ۋە غەرىپنى ئېچىش سىياسىتىنىڭ نەتىجىسىدە كوپلىگەن كوچمەنلەر ئۇيغۇر ئېلىغا ئېقىپ كىرگەن بولۇپ، بۇ كىشىلەرنىڭ تۇرمۇش، تۇرالغۇ جاي، ۋە ئىختىزادى كىرىم، كىسەل كوئۈرۈنۈش قاتارلىق جەھەتلەردىكى تۇراقسىزلىقى، ۋە ئۇلارغا بولغان باشقۇرۇشنىڭ سىستىمىلاشمىغانلىغى تۇپەيلىدىن، ئەيدىز كېسىلىنىڭ ئالدىنى ئېلىش خىزمىتى قىيىنلىشىپ، ئەيدىز كېسىلىنىڭ ئۇيغۇر ئېلىدىكى تارقىلىش ئەھۋاللى تېخىمۇ مۇرەككەپلەشكەن ۋە تېز بولغان.

باتەس گىلل ۋە سوڭ گاڭنىڭ <<شىنجاڭدىكى ئەيدىز>> دىگەن ماقالىسىدا جۇڭگودىكى كوچمەنلەر سانى 1995-يىلى 53.5 مىليون بولغان بولسا، 2004-يىلىغا كەلگەندە 140

مىليۇنغا يەتكەنلىكى، 2020-يىلىغا بارغاندا 300 ~ 500 مىليۇن ئارىلىقىدا بولىدىغانلىقى دوكلات قىلىنغان. ئىچكىردىن ئۇيغۇر ئېلىغا كەلگەن كۆچمەنلەرنىڭ ھۆكۈمەت ستاتىستىكىسىدىكى سانى 1995-يىلىدىن 2000-يىلىغىچە بولغان 5 يىل ئىچىدە 2.5 مىليۇن بولۇپ، يېقىنقى يىللاردا ئۇيغۇر ئېلىغا كۆچمەن بولۇپ كەلگەنلەرنىڭ ئومۇمىي سانى 5، 6 مىليۇنغا يەتكەن. ئۇنىڭدىن باشقا ھەر يىلى تەخمىنەن 600 مىڭ ۋاقىتلىق كۆچمەن ئۇيغۇر ئېلىغا پاختا يىغىۋىلىش ئۈچۈن كىلىدىكەن.

5- ئىقتىسادنىڭ تەرەققىي قىلىشىغا ئەگىشىپ، ئىشسىزلىق مەسىلىسىنىڭ كۈنسايىن ئېغىرلىشىشى ۋە باي-كەمبەغەللىك پەرقىنىڭ چوڭىيىشى. بۇ نەتىجىدە بىر قىسىم كىشىلەر زەھەرلىك چېكىملىكنى ئېلىپ سېتىش ۋە پاھىشە بىلەن شۇغۇللىنىشتەك ھەر خىل قانۇنسىز ئىشلارنى ئۆز كەسىپىگە ئايلاندۇرىۋالغان.

6- كىشىلەرنىڭ ئەخلاق-پەزىلەت ۋە دىنىي ئېتىقاد ئۆلچىمىنىڭ تۆۋەنلىشى، ياشلار ئارىسىدىكى ئەخلاق-پەزىلەت تەربىيەنىڭ كەم بولۇشى ۋە دىنىي ئېتىقادنىڭ سۇسلىشىشى.

7- ياشلارنىڭ جەمئىيەتكە ۋە كەلگۈسىگە بولغان ئىشەنچىنىڭ تۆۋەنلىشىشى ۋە ئۈمىدسىزلىكى، بولۇپمۇ باشقىلار تەرىپىدىن ئالدانغان، زىيانكەشلىككە ئۇچرىغان ياشلارنىڭ جەمئىيەتكە بولغان غەزەپ نەپرىتىنى چىقىرىش ئۈچۈن، جىنايى يوللارغا مېڭىپ، باشقىلارغا زىيان سالىدىغان ئىشلارنى قىلىشى.

8- ئاتا-ئانىنىڭ بالىلارغا بولغان تەربىيەسىنىڭ ئاجىزلىشى، ئەنئەنىۋى ئاتا- ئانا ۋە بالا مۇناسىۋەتلىرىنىڭ سۇسلىشىشى، ئاتا ئانىلارنىڭ بولۇپمۇ ياش ئاتا ئانىلارنىڭ كۆپىنچە ۋاقتىنى خىزمەت ۋە ئىجتىمائىي پائالىيەتلەرگە سەرىپ قىلىپ كېتىپ، بالىلارغا سەرىپ قىلىدىغان ۋاقتىنىڭ كۈنسايىن ئازلاپ كېتىش، بالىلارنىڭ نىمە ئويلاپ، نىمە قىلىۋاتقانلىقىغا ئالاھىدە ئەھمىيەت بەرمەسلىكى.

9- كىشىلەرنىڭ جەھەرلىك چېكىملىكنىڭ، ئەيدىز كېسىلىنىڭ شەخسكە، ئائىلىگە ۋە جەمئىيەتكە ئېلىپ كېلىدىغان زىيىنىغا بولغان تونۇشىنىڭ تۆۋەن بولۇشى ۋە ئۇنىڭغا سەل قارىشى.

10- مۇتلەق كۆپ سانىدىكى كىشىنىڭ ئەيدىز كېسىلى توغرىسىدا ھېچقانداق چۈشەنچىگە ئىگە ئەمەسلىكى، ئەيدىز كېسىلىنىڭ قانداق تارقىلىدىغانلىقىدىن، شەخس، ئائىلە، جەمئىيەتكە قانداق زىيانلارنى ئېلىپ كېلىدىغانلىقىدىن ھېچقانداق خەۋەرسىزلىكى، ئۆزلىرىنىڭ ئۆزىنى قانداق قوغداشنى بىلمەسلىكىدىن.

قانداق قىلغاندا ئەيدىز كېسەللىكىنىڭ ئۇيغۇر ئېلىدە كەڭ كۆلەملىك تارقىلىشىنى ئۈنۈملۈك كونترول قىلغىلى بولىدۇ؟

ئەيدىز كېسەللىكىنىڭ ئۇيغۇر ئېلىدە تېخىمۇ كەڭ كۆلەمدە تارقىلىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ۋە ئۇنى ئۈنۈملۈك كونترول قىلىشتا، ئۇنىڭ ئۇيغۇر ئېلىدە تېز تارقىلىشىغا سەۋەب بولغان زەھەرلىك چېكىملىكلەرنى ۋە پاھىشىچىلىقنى ئۈزۈل-كېسىل كونترول قىلىش ۋە تۆۋەندىكى ئۇسۇل تەدبىرلەرنى قوللىنىش كېرەك.

1. تەشۋىقاتنى كۈچەيتىش ۋە بارلىق ئۈنۈملۈك ئۇسۇل-چارىلەرنى قوللىنىپ، پۈتۈن خەلقنى ئەيدىز كېسەللىگە مۇناسىۋەتلىك ساۋاتلاردىن خەۋەردار قىلىش كېرەك. ئەڭ مۇھىمى ھوكۇمەت بۇ جەھەتتە ئالاھىدە مەبلەخ سېلىشى، گۇمانلىق كىشىلەرنى ھەقسىز تەكشۈرۈپ، ۋە بىر تۇتاش داۋالاش سىياسىتىنى يولغا قويۇشى كىرەك.

2. ھۆكۈمەت قانۇنىي تۈزۈمنى مۇكەممەللەشتۈرۈشى ۋە ساغلاملاشتۇرۇشى، قانۇن ئىجرا قىلغۇچىلار ئارىسىدىكى چىرىكلىكنى تۈگىتىش، زەھەر سودىسى بىلەن شۇغۇللانغانلارنى قاتتىق جازالىشى ۋە زەھەرلىك چېكىملىكنىڭ جەمئىيەتتە يامراپ كېتىشىنى قاتتىق تىزگىنلىشى كېرەك.

3. زەھەر چەككۈچىلەرگە ھەرگىز يۇمشاق قوللۇق قىلماسلىق، كونترول قىلىش بىلەن داۋالاشنى بىرلەشتۈرۈپ، ئۇلارنىڭ زەھەردىن بالدۇرراق قول ئۈزۈشىگە ياردەم بېرىش كېرەك.

4. زەھەر چەككۈچىلەر ئارىسىدا بىر يىڭنىنى ئورتاق ئىشلىتىشنىڭ زىيىنىنى ۋە خەتىرىنى تەشۋىق قىلىش، كىشىلەرنىڭ تازىلىق ئېڭىنى يۇقىرى كۆتۈرۈش كېرەك.

5. پاھىشە ئىشلىرىنى قاتتىق كونترول قىلىش كېرەك. جىنسىي مۇناسىۋەت قىلغاندا ئۆزىنى قوغداش ۋاستىلىرىنى قوللىنىش كېرەك. ھەر بىر ئەر ئايال ئوز ئائىلىسىگە سادىق بولۇپ، ئوزىمىزنىڭ ئەنئۆى ئەخلاق پەزىلىتىمىز ۋە دىنىي ئېتىقادىمىز بويىچە ئىش قىلىشىمىز كىرەك.

6. باي-كەمبەغەللىك پەرقىنى تۆۋەنلىتىپ، خىزمەت پۇرسىتىنى ئاشۇرۇش كېرەك. كوچمەنلەرنى مۇھاپىق كونتۇرۇل قىلىش كىرەك.

7. كىشلەرنىڭ ئەخلاق پەزىلەت ئۆلچىمىنى يۇقىرى كۆتۈرۈش، دىنىنىڭ كىشلەر قەلبىدىكى ئورنى ۋە كۈچىدىن تولۇق پايدىلىنىپ، مەسچىت ۋە دىنىي سورۇنلاردا كەڭ كۆلەمدە تەشۋىق قىلىش

كېرەك.

8. مەكتەپلەردە مەيلى باشلانغۇچ ۋە ئوتتۇرا مەكتەپلەردە بولسۇن، زەھەرنىڭ جەمئىيەتكە ۋە ئائىلىگە ئېلىپ كېلىدىغان زىيىنىنى تەشۋىق قىلىش، بۇ جەھەتتىكى تەربىيەنى كۈچەيتىش كېرەك.

9. ئاتا-ئانىلار بالىلىرىغا كۆپرەك ۋاقىت سەرپ قىلىشى، بالىلىرىنىڭ نېمە ئويلاۋاتقانلىقىغا كۆڭۈل بۆلۈشى، ئۇلار بىلەن بولغان ھېسسىياتنى كۈچەيتىشى ۋە ئۆزئارا ئىشەنچ پەيدا قىلىش كېرەك. شۇنداقلا بالام تېخى كىچىك، زەھەر دېگەن نەرسىنى بىلمەيدۇ دېمەي، 5 يىل 10 يىلدىن كېيىنكى ئىشلارنى كۆزدە تۇتۇپ، كىچىك ۋاقتىدىن تارتىپ تەربىيەنى كۈچايتىش كېرەك.

ھەممىزگە مەلۇم، بالىلارغا بولغان تەربىيەنى قانچە كىچىك باشلىغاندا، ئۇنىڭ ئۈنىمى شۇنچە ياخشى بولىدۇ، بالا چوڭايغانسىرى باشقىلارنىڭ تەربىيەسىنى ئانچە ئاڭلىمايدىغان، ئۆزى ئويلىغان بويىچە ئىش قىلىدىغان بولىدۇ. كۆپۈنچە ئاتا ئانىلار بالىلىرىنىڭ يېشىنى تىخى كىچىك دەپ قاراپ، ئەيدىز كىسىلى ۋە ياكى زەھەرلىك چېكىملىك توغۇرسىدا باللىرىغا ئۇنچە كوپ سوزلەپ كەتمەيدۇ، بۇ جەھەتتە بارلىرىغا كىچىك ۋاختىدىن باشلاپ تەربىيە ئىشلەشكە ئەھمىيەت بەرمەيدۇ. ئۇ بالىلار ئوسۇپ يېتىلىپ، مەلۇم ياشقا بارغاندا، باشقىلارنىڭ تەربىيەسىنى ئانچە ئاڭلاپ كەتمەيدۇ، ۋە ئاسانلا يامان ئادەملەرنىڭ ئارقىسىغا كىرىپ، زەھەرلىك چېكىملىك ۋە پاھىشە ئىشلىرىغا چېتىلىپ قالىدۇ. شۇڭا ئەيدىز كىلىنىڭ ئالدىنى ئېلىشنى ھەر بىر ئاتتا ئانا ئوز ئاھىلىسى بىلەن بىۋاستە مۇناسىۋەتلىك ئۇزۇن مۇددەتلىك ۋەزىپە دەپ قاراپ، بۇ جەھەتتە بالىلارغا كىچىگىدىن باشلاپ تەربىيە ئېلىپ بېرىشنى ئۇنۇتۇپ قىلمەن. بالىلار مىللەتنىڭ كەلگۈسى. بىز ئۇلارنىڭ روھى ۋە جىسمانى جەھەتتىن ساغلام ئوسۇم يېتىلىشىگە كاپالەتلىك قىلغىنىمىدىلا، ئاندىن ئۇلار مىللەتنىڭ ھەقىقى كەلگۈسى بولالايدۇ

10. پۈتۈن جەمئىيەتتىكى ھەر بىر ئىنسان بۇ ئىشقا بولغان مەسئۇلىيەتنى ئۈستىگە ئېلىپ، مىللىتىمىزنىڭ كەلگۈسى ئۈستىدە باش قاتۇرۇشى ۋە ئۇنىڭغا كۆڭۈل بۆلۈشى كېرەك.

ئەيدىز كېسىلى (AIDS) ۋە HIV غا مۇناسىۋەتلىك كۆپ سورىلىدىغان سوئاللار

1. AIDS بىلەن HIV نىڭ مەنىسى نېمە؟ ئۇلارنىڭ نېمە مۇناسىۋىتى ۋە پەرقى بار؟

AIDS دېگەن سۆز ئىنگلىزچىدىكى "Acquired Immune Deficiency Syndrome" (获得性免疫功能丧失综合症) دېگەن سۆزنىڭ بىرىنچى ھەرپلىرىدىن تۈزۈلگەن سۆز بولۇپ، "ئادەم بەدىنىنىڭ ئىممونىتېت كۈچى زەخمىلىنىش سەۋەبىدىن كېلىپ چىققان كېسەللىكلەر

توپلمى" دېگەن مەنانى بىلدۈرىدۇ.

HIV دېگەن سۆز بولسا ئىنگلىزچىدىكى "Human Immunodeficiency Virus" (人体免疫缺损病毒) دېگەن سۆزنىڭ بىرىنچى ھەرپلىرىدىن تۈزۈلگەن سۆز بولۇپ، "ئادەم بەدىنىنىڭ ئىممونىتېت كۈچىنى زەخىملەندۈرگۈچ ۋىرۇسى" دېگەن مەنانى بىلدۈرىدۇ.

HIV ۋىرۇسى ئافرىقىنىڭ ئوتتۇرا قىسمىدىكى دۆلەتلەردە ياشايدىغان بىر خىل ئادەمسىمان مايمۇننىڭ بەدىنىدە نورمال ياشاۋاتقانلىقىغا بىرنەچچە مىڭ يىل بولغان بولۇپ، بۇ خىل ھايۋان بەدىنىدە كېسەل پەيدا قىلمايدۇ.

ئادەم بەدىنى HIV بىلەن يۇقۇملىنىپ، 1 ~ 12 يىللىق يوشۇرۇن مەزگىلنى باشتىن كەچۈرگەندىن كېيىن ئەيدىز كېسلى (AIDS) گە تەرەققىي قىلىدۇ. يەنى HIV بولسا ئەيدىز كېسلى (AIDS) نى كەلتۈرۈپ چىقىرىدىغان بىر خىل ۋىرۇس، يەنى ئەيدىز كىسلى ۋىرۇسى (艾滋病病毒).

2. ئەيدىز كىسلى ۋىرۇسى ئاساسلىقى قانداق يوللار ئارقىلىق كىشىلەر ئارىسىدا تارقايدۇ؟

ئەيدىز كېسلى ئاساسلىقى قان (زەھەرلىك چېكىملىكنى ئوكۇل قىلىپ ئۇرۇ ش، قان سېلىش، بۇلغانغان يىڭنە بىلەن ئوكۇل ئۇرۇش) ، جىنسىي مۇناسىۋەت ۋە ئانىدىن بالىغا يۇقۇشتەك ۋاستىلەر ئارقىلىق كىشىلەر ئارىسىدا تارقايدۇ.

3. ئادەم بەدىنىدىكى قايسى سۇيۇقلۇقلاردا ئەيدىز كىسلى ۋىرۇسى بولىدۇ؟

قاندا، ئەرلەرنىڭ مەنىيسىدە، ئاياللارنىڭ جىنسىي ئەزا سۇيۇقلۇقىدا ۋە سۈتىدە ئەيدىز كېسلى ۋىرۇسى بولىدۇ. تەردە، ئېغىز سۇيۇقلۇقى ياكى شۆلگەيدە، چوڭ كىچىك تەرەتتە، كۆز يېشىدا ئادەتتە ئەيدىز كىزىلى ۋىرۇسى بولمايدۇ.

4. قانداق كىشىلەرنىڭ ئەيدىز كىسلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملىنىش ئېھتىمالى يۇقىرى بولىدۇ؟

زەھەرلىك چېكىملىكنى ئوكۇل قىلىپ ئۇرۇشقا ئادەتلەنگەن كىشىلەر، ئوكۇل ئۇرۇشتا بىر يىڭنىنى ئورتاق ئىشلەتكەن ياكى كۆپ قېتىم قايتا-قايتا ئىشلەتكەن كىشىلەر، كۆپ جىنسىي ھەمراھى بار كىشىلەر ياكى باشقىلار بىلەن قالايمىقان جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزىدىغان كىشىلەر، كۆپ قېتىم قان سالدۇرغان ياكى قان ئالغان كىشلەر، لاياقەتسىز دوختۇرخانىلاردا ئوكۇل ئۇردۇرغان، ئوپېراتسىيە قىلدۇرغان ۋە ياكى بەدەننى مەلۇم جەھەتتە زەخمە قىلىدىغان بەزى تەكشۈرتكەن ۋە

داۋالاتقان كىشىلەرنىڭ ئەيدىز ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملىنىش ئېھتىماللىقى يۇقىرى بولىدۇ.

5. ئەيدىز كىسىلى ۋىرۇسى بىلەن دەسلەپتە يۇقۇملانغاندا قانداق ئالامەتلەر بولىدۇ؟

ئادەم ئەيدىز كىسىلى ۋىرۇسى بىلەن دەسلەپتە يۇقۇملانغاندا، كۆپىنچە كىشىلەردە كۆپ ئالامەتلەر بولمايدۇ، بەزى كىشىلەردە قىزىش، بېشى ئاغرىش، ماغدۇرسىزلىنىش، بىئارام بولۇش، ئىشتىھاسى تۆۋەنلەش قاتارلىق زۇكامدا بولىدىغان ئالامەتلەر كۆرۈلىدۇ، بىراق بۇ خىل ئالامەتلەر 2~4 ھەپتىلا داۋام قىلىپ يوقاپ كېتىدۇ. ئۇنىڭدىن كېيىنكى بىرنەچچە يىل ئىچىدە ھېچقانداق ئالامەت بولمايدۇ، بۇ ئەيدىز كېسىلىنىڭ يوشۇرۇن مەزگىلى ھېسابلىنىدۇ.

6. ئەيدىز كىسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغانلارنىڭ ھەممىسى چوقۇم ئەيدىز كېسىلگە گىرىپتار بولامدۇ؟

ئەيدىز كىسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغان كىشىلەرنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمى ئەڭ ئاخىرىدا ئەيدىز كېسىلگە تەرەققىي قىلىدۇ. ئەيدىز كىسىلى ۋىرۇسى ئادەم بەدىنىگە كىرگەندىن كېيىن ھۈجەيرە ئىچىگە ئورۇنلىشىدۇ ۋە ھۈجەيرە ئىچىدە كۆپىيىپ قانغا كىرىدۇ. ھازىر بار بولغان ئەيدىز كىسىلى ۋىرۇسىغا قارشى دورىلار پەقەت قاندىكى ۋىرۇسنى ئۆلتۈرىدىغان بولۇپ، ھۈجەيرە ئىچىدىكى ۋىرۇسنى ئۆلتۈرەلمەيدۇ. ئەيدىز كىسىلى ۋىرۇسى ھۈجەيرە ئىچىدە ئۆزلۈكسىز كۆپىيىپ، قانغا چىقىپ تۇرىدۇ. نەتىجىدە داۋالاتقان كىشىلەرنىڭ ئەيدىز كېسىلگە تەررەققىي قىلىشى ئاستا بولىدۇ، ئۆمرى داۋالاتمىغانلارغا نىسبەتەن ئۇزۇن بولىدۇ، بىراق ھامان ئەيدىز كېسىلگە تەرەققىي قىلىدۇ.

7. ئەيدىز كېسىلىنىڭ يوشۇرۇن مەزگىلى ئادەتتە قانچە يىل بولىدۇ؟

ئەيدىز كېسىلىنىڭ يوشۇرۇن مەزگىلى دېگىنىمىز ئادەم بەدىنى ئەيدىز كېسلى ۋىرۇسى بىلەن تۇنجى يۇقۇملىنىپ تا ئەيدىز كېسىلگە تەرەققى قىلغانغا قەدەر بولغان ۋاقىت بولۇپ، ئادەتتە 1 يىلدىن 12 يىلغىچە ئوخشاش بولمايدۇ، كۆپىنچە كىشىلەرنىڭ 3~5 يىلغىچە بولىدۇ. ئەيدىز كېسىلىنىڭ يوشۇرۇن مەزگىلىنىڭ ئۇزۇن-قىسقىلىقى، كىشىلەرنىڭ يېشى، سالامەتلىك ئەھۋالى، ئەيدىز كىسىلى ۋىرۇسنى قانداق يۇقتۇرۇۋالغانلىقى، داۋالىنىش ئەھۋالى قاتارلىق ئامىللار بىلەن مۇناسىۋەتلىك. ئادەتتە ئەيدىز كىسىلى ۋىرۇسىغا يۇقۇملانغاندىن كېيىن ھېچقانداق داۋالاش ئېلىپ بارمىغان كىشىلەرنىڭ يوشۇرۇن مەزگىلى قىسقا بولىدۇ، ئۆمۈرى قىسقا بولىدۇ.

8. ئەيدىز كېسىلىنىڭ قانداق ئالامەتلىرى بولىدۇ؟

ئادەم بەدىنى ئەيدىز كىسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملىنىپ، 1 ~ 12 يىللىق يوشۇرۇن مەزگىلنى بېشىدىن ئۆتكۈزۈش جەريانىدا، ۋىرۇس بەدەندە تېزدىن كۆپىيىپ، ئادەم بەدىنىنىڭ كېسەلگە قارشى تۇرۇش كۈچىنى ئېغىر دەرىجىدە زەخىمگە ئۇچرىتىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئادەم بەدىنى ھەر خىل كېسەللىكلەرگە گىرىپتار بولۇپ، ھەر خىل كېسەللىك ئالامەتلەر كۆرۈلۈشكە باشلايدۇ، بۇ بىمارنىڭ ئەيدىز كېسىلى باسقۇچىغا رەسمى قەدەم باسقانلىقى ھېسابلىنىدۇ. ئادەم ئەيدىز كېسىلگە گىرىپتار بولغاندا، بەدەنىنىڭ كېسەلگە تاقابىل تۇرۇش كۈچىنىڭ تۆۋەنلىشى تۈپەيلىدىن پەيدا بولغان ھەرقانداق كېسەلدە بولىدىغان ئالامەتلەرنىڭ ھەممىسى كۆرۈلىدۇ. ئادەتتە كۆپ ئۇچرايدىغان ئالامەت كونترول قىلىش قىيىن بولغان قىزىش، ئورۇقلاش، نەمەلۇم ئۆسمە قاتارلىقلار.

9. ئەيدىز كېسىلگە گىرىپتار بولغان ھەرقانداق ئادەم چوقۇم ئۆلۈپ كېتەمدۇ؟

1981-يىلى تېببىي ئالىملار تۇنجى قېتىم ئەيدىز كېسىلىنى بايقىغاندا، ئەيدىز كېسىلگە گىرىپتار بولغان كۆپىنچە كېسەللەر بىر-ئىككى يىل ئىچىدە ئۆلۈپ كەتكەن. ھازىر، ئەيدىز كىسىلى ۋىرۇسىنى كونترول قىلىشتا ۋە ئۇنىڭدىن ئەيدىز كېسىلگە تەرەققىي قىلىشنىڭ ئالدىنى ئېلىشتا نۇرغۇن يېڭى دورىلار دۇنياغا كەلگەن بولۇپ، ئەيدىز كېسىلگە گىرىپتار بولغان نۇرغۇنلىغان كېسەللەر خېلى ئۇزۇن ياشاۋاتىدۇ. بىراق، ئەيدىز كېسىلى يەنىلا جاننى ئالىدىغان كېسەل ھېسابلىنىدۇ. ھازىرچە ئەيدىز كېسىلگە گىرىپتار بولغانلارنىڭ ئىچىدە پەقەت ئاز بىر قىسىم كىشىلەرلا 5 يىل ياشاۋاتىدۇ، بىراق بۇ سان داۋالاش تېخنىكىسىنىڭ تەرەققىي قىلىشىغا ئەگىشىپ ئېشىپ بېرىۋاتىدۇ.

10. ئەيدىز كىسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملىنىشتىن ساقلىنىش ئۈچۈن نېمىلەرگە دىققەت قىلىش كېرەك؟

ياشلارغا بولغان تەربىيەنى كۈچەيتىپ، ئۇلارنىڭ زەھەرلىك چېكىملىككە ئۆگىنىپ قېلىشنىڭ ئالدىن ئېلىش كېرەك. قان ئېلىش، ئوكۇل ئۇرۇش ۋە تەكشۈرۈشلەردە، ئىمكان بار بىرلا قېتىم ئىشلىتىدىغان ئەسۋابلارنى ئىشلىتىش كېرەك. ئەر-ئايال بىر-بىرىگە سادىق بولۇشى، ناتونۇش كىشىلەر بىلەن جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزمەسلىك، قارشى تەرەپنىڭ ئەيدىز كېسىلگە گىرىپتار بولغان-بولمىغانلىقىنى بىلمىگەن ئەھۋال ئاستىدا، ئۇلار بىلەن جىنسىي مۇناسىۋەت قىلماسلىق ياكى جىنسىي مۇناسىۋەت قىلغاندا ئەڭ ياخشىسى ئۆزىنى قوغداش ۋاستىسى قوللىنىش كېرەك. ئەيدىز كېسىلگە گىرىپتار بولۇش ئېھتىمالى بولغان ئەر-ئايال، ۋاقتىدا تەكشۈرتۈش كېرەك، ئەگەر ئەيدىز كېسىلى بىلەن يۇقۇملانغانلىقى بايقالسا، ئەڭ ياخشىسى بالىلىق بولماسلىق كېرەك. ئەگەر ئىمىۋاتقان بالىسى بار ئايالنىڭ ئەيدىز كېسىلگە گىرىپتار بولۇش ئېھتىماللىقى بولسا، ياكى ئەيدىز كېسىلگە گىرىپتار بولغان بولسا، بالىسنى ئېمىتمەسلىك كېرەك.

11. زەھەرلىك چېكىملىك بىلەن ئەيدىز كېسەللىكىنىڭ قانداق مۇناسىۋىتى بار؟

زەھەرلىك چېكىملىك بىلەن ئەيدىز كېسەللىكىنىڭ بىۋاستە مۇناسىۋىتى يوق، بىراق، زەھەرلىك چېكىملىك چېكىشكە ئۆگىنىپ قالغانلار، كېيىنچە زەھەرلىك چېكىملىكنى نەپەس يولى ئارقىلىق ئىستېمال قىلىشتىن تومۇرغا ئوكۇل قىلىپ ئۇرۇشقا تەرەققىي قىلدۇرغانلىقى ئۈچۈن ھەمدە زەھەرلىك چېكىملىكنى ئىستېمال قىلغۇچىلار بىر يىڭنىنى ئورتاق ئىشلەتكەنلىكى ئۈچۈن، ئەيدىز كىسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملىنىش ئېھتىماللىقى ناھايىتى يۇقىرى بولىدۇ. ھازىر ئۇيغۇر رايوندا بايقالغان ئەيدىز كېسىلى بىلەن يۇقۇملانغۇچىلارنىڭ ئىچىدە 88.60% زەھەرلىك چېكىملىكنى ئوكۇل قىلىپ ئۇرۇش ئارقىلىق ئەيدىز كېسىلىنى ئۆزلىرىگە يۇقتۇرىۋالغان.

12. ئەيدىز كىسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغان ئايالنىڭ بالا تۇغۇشى خەتەرلىكمۇ؟

ئەلۋەتتە خەتەرلىك. ئەيدىز كىسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغان ئايال ھامىلدار بولغاندا، يېڭى تۇغۇلغان بالىنىڭ ھەممىسى ئەيدىز كىسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملىنىشى ناتايىن، بىراق، ئەيدىز كىسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملىنىش ئېھتىماللىقى ناھايىتى يۇقىرى. بالا تۇغۇلغاندىن كېيىن ئېمىتىشنىڭ ئۆزىمۇ خەتەرلىك. ئۇنىڭ ئۈستىگە ھازىرغا قەدەر ئەيدىز كېسەللىكىنىڭ ئۈنۈملۈك داۋاسى بولمىغاچقا، بالىنىڭ بالاغەتكە يەتمەيلا يېتىم بولۇپ قېلىش ئېھتىمالى بار، شۇڭا، ئەيدىز كىسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغان ئايال ئەڭ ياخشىسى ھامىلدار بولماسلىقى كېرەك.

پۈتۈن دۇنيادا ھەر يىلى تەخمىنەن 2 مىليون 400 مىڭ ئايال ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغان بولۇپ، تەخمىنەن 800 مىڭ يېڭى تۇغۇلغان بالىنىڭ ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملىنىشىنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدىكەن.

13. ئەيدىز يېتىملىرى دىگەن نىمە؟ ھازىر دۇنيادا قانچىلىك ئەيدىز يېتىملىرى بار؟

ئەيدىز يېتىملىرى دېگىنىمىزدە ئاساسلىقى ئاتا-ئانىسى ئەيدىز كېسىلى تۈپەيلىدىن ئۆلۈپ كېتىپ يېتىم قالغان بالىلارنى كۆزدە تۇتىدۇ.

14. قان سېلىش خەتەرلىكمۇ؟

ئەيدىز كېسىلى تارقىلىشقا باشلىغان دەسلەپكى مەزگىلدە، نۇرغۇن كىشىلەر قان سېلىش ئارقىلىق ئەيدىز كېسىلى بىلەن يۇقۇملانغان بولۇپ، ھازىر قان تەقدىم قىلغۇچىلارغا سىستېمىلىق تەكشۈرۈلىدىغان بولغاچقا، قان سېلىش ئارقىلىق ئەيدىز كېسىلى بىلەن يۇقۇملانغانلارنىڭ سانى

كۆپ دەرىجىدە تۆۋەنلىگەن. شۇنداقتىمۇ تۆۋەندىكى بىرنەچچە سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن يەنىلا مەلۇم دەرىجىدە خەتىرى بار. (1) شارائىتى ناچار رايونلاردا، بولۇپمۇ بەزى تەرەققىي قىلىۋاتقان دۆلەت ۋە رايونلاردا قان تەقدىم قىلغۇچىلارغا تەلەپ يۇقىرى ئەمەس. ئۇلار سىستېمىلىق تەكشۈرۈلمىگەنلىكى ئۈچۈن، ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغان قان باشقىلارغا سېلىنىپ قېلىشى مۇمكىن. (2) ئەگەر قان تەقدىم قىلغۇچى ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغىلى 3 ئاي بولمىغان بولسا تەكشۈرۈشتە ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى يالغان ئىنكار قىلىنىدۇ. بۇنداق كىشىنىڭ قېنىنى قوبۇل قىلغۇچى ئەيدىز كېسىلى بىلەن يۇقۇملىنىدۇ. (3) قاننى ئېلىش، بىر تەرەپ قىلىش، توشۇش ۋە كېسەلگە سېلىش جەريانىدا ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى بىلەن بۇلغىنىش.

15. ئەگەر مەكتەپتە باشقا ئوقۇغۇچىلار ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغان بولسا ياكى ئەيدىز كېسەلگە گىرىپتار بولغان بولسا، مېنىڭ بالامغا يۇقامدۇ؟

ياق، يۇقمايدۇ. ئادەتتىكى نورمال ئۇچرىشىش، مەيلى ۋاقتى ئۇزۇن ياكى قىسقا بولسۇن، خەتىرى يوق. بۇ خىلدىكى ئۇچرىشىش بارلىق كوللېكتىپ تەنتەربىيە پائالىيەتلىرىنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

16. ئەگەر رېستۇراندا تاماق ئەتكۈچى ئاشپەز ياكى كۈتكۈچى ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغان ياكى ئەيدىز كېسەلگە گىرىپتار بولغان بولسا، مەن ئۇ رېستۇراندا تاماق يېسەم خەتەرلىكمۇ؟

ياق، خەتەرلىك ئەمەس. رېستۇراندا تاماق يېيىش ئەيدىز كېسەلگە گىرىپتار بولۇش خەۋپىنى ئاشۇرمايدۇ. ھازىرغا قەدەر ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى نىڭ تاماقتىن يۇققانلىقى توغرىسىدا ھېچقانداق ئىسپات يوق.

17. ئەگەر بەدىنىم ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغۇچىنىڭ قېنى بىلەن بۇلغانسا، مەن چوقۇم ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملىنىمەنمۇ؟

ئەگەر بەدىنىڭىزدە ھېچقانداق زەخمە بولغان جاي بولمىسا، سىز ئادەتتە ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانمايسىز، بىراق شۇنداقتىمۇ ئېھتىيات قىلىڭ.

18. چىش چوتكىسى، ساقال ئالغۇچ قاتارلىق شەخسىي بۇيۇملىرىمنى چوقۇم باشقىلاردىن ئايرىم ئىشلىتىشىم كېرەكمۇ؟

ئەلۋەتتە شۇنداق. بۇ بۇيۇملار قان بىلەن بۇلغىنىشى مۇمكىن. بىراق، بۇ ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسىنى

تارقىتىدىغان مۇھىم ۋاستە ئەمەس.

19. ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى ئۆز ئارا كۆرۈشۈش ياكى قۇچاقلىشىشتەك ئادەتتىكى ئالاقىلىشىش ئارقىلىق تارقامدۇ؟

ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى بۇ ۋىرۇس بىلەن يۇقۇملانغان كىشىلەرنىڭ تۇتۇش، سىلاش، قۇچاقلاشتەك ئادەتتىكى ئالاقىلىشىش ئارقىلىق تارقىمايدۇ. تەتقىقات نەتىجىسىدىن مەلۇم بولۇشچە، ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغان قان ۋە جىنسىي بەز سۇيۇقلۇقى، ئانا سۈتى قاتارلىق بەدەن سۇيۇقلۇقى بىلەن بىۋاستە قويۇق ئالاقىلىشىش ئارقىلىق تارقايدۇ.

20. ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى سۆيۈشۈش ئارقىلىق تارقامدۇ؟

تەتقىقات ئارقىلىق ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغان بەزى كىشىلەرنىڭ شۆلگەي ياكى ئېغىز سۇيۇقلۇقىدا قىسمەن ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسىنىڭ بارلىقى بايقالغان بولسىمۇ، بىراق ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسىنىڭ سۆيۈش ئارقىلىق يۇقىدىغانلىقىغا تېخى تولۇق ئىسپات يوق. شۇنداقتىمۇ كېسەللىكنى كونترول قىلىش مەركىزى كىشىلەرنى ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغانلارنى سۆيگەندە، قاتتىق سۆيۈشۈشتىن ساقلىنىشقا ئاگاھلاندۇرىدۇ. چۈنكى بۇنداق سۆيگەندە ئېغىزدىن قان چىقىش ئەھۋالى كېلىپ چىقىپ، ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملىنىش خەتىرىنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ.

21. ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغان كىشى بىلەن بىر ئۆيدە تۇرۇش بىخەتەرمۇ؟

ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغۇچىلار بار ئائىلىلەرنى تەتقىق قىلىش نەتىجىسىدىن قارىغاندا ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى قاچا-قۇچا، لۆڭگە، كارىۋات، يوتقان-كورپە، ئوبىرنى قاتارلىق ئۆي سەرەمجانلىرىنى بىرگە ئىشلىتىش ئارقىلىق يۇقمايدۇ. ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغۇچىنىڭ قېنى بىلەن ئۇچرىشىش خەتەرلىك. شۇڭا ساقال ئالغۇچ، چىش چوتكىسى قاتارلىقلارنى چوقۇم ئايرىم ئىشلىتىش كېرەك.

22. ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغۇچىلار بىلەن بىر مونچىغا چۈشۈش، بىر ئوبىرنىنى ئىشلىتىش بىخەتەرمۇ؟

ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغۇچىلار بىلەن بىر مونچىغا چۈشۈش، بىر ئوبىرنىنى ئىشلىتىش خەتەرلىك ئەمەس. ئەگەر ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى بىلەن يۇقۇملانغۇچىنىڭ قېنى ۋە جىنسىي بەز

سۈيۈقلۇقلىرى بىلەن بىۋاستە قويۇق ئالاقىلاشسىڭىز، ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى سىزگە يۇقىدۇ..

23. يۆتەل ۋە چۈشكۈرۈش ئارقىلىق ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى يۇقامدۇ؟

زۇكام قاتارلىق بەزى كېسەللىكلەر يۆتەل ۋە چۈشكىرىش ئارقىلىق تارقايدىغان بولسىمۇ، بىراق ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى ئۇ يوللار ئارقىلىق تارقىمايدۇ.

24. پاشا ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسىنى تارقىتامدۇ؟

تەتقىقات نەتىجىسىگە ئاساسلانغاندا ئەيدىز كېسىلى ۋىرۇسى پاشا ۋە باشقا ھاشارەتلەرنىڭ چېقىشى ئارقىلىق يۇقمايدۇ.

پايدىلانغان ماترىياللار

1- 新疆新闻网 www.tianshannet.com.cn
2- 中国新闻网 http://www.chinanews.com.cn
3- 天山网 www.tianshannet.com
4- 京报网 www.bjd.com.cn
5- 新疆卫生简报
6- 中央政府门户网站 www.gov.cn
7- 新华网 www.xj.xinhuanet.com
8. Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program.
ISSN: 1653-4212
HIV/AIDS in Xinjiang: A Growing Regional Challenge;
by Bates Gill & Song Gang
9. Listen, secrets!
Issues and research by children affected by HIV/AIDS
in Xinjiang and Yunnan, China
Save the children www.savethechildren.org.cn
10. An evaluation of HIV Prevention Policies in China
Paper prepared for the International Economic
Development Program
Ford School of Public Policy, University of Michigan
11. Xinjiang HIV/AIDS Prevention and Care Project
by Kim Wheeler, Ni Mingjian, Chen Wei
12. World Health Organization http://www.who.int/en/